

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΕΝΗΛΙΚΩΝ

Άντρεα Αθανασίου
Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας
Συνήγορος του Φοιτητή
Πανεπιστήμιο Frederick
soc.aa@frederick.ac.cy

There is no end to education.

It is not that you read a book,
pass an examination, and
finish with education. The
whole of life, from the
moment you are born to the
moment you die,
is a process of
learning.

~Jiddu
Krishnamurti

Δραστηριότητα 1^η – Προσδοκίες και Εκπαιδευτικές Ανάγκες

Καταγράψετε:

- τις προσδοκίες σας από τη σημερινή εκπαίδευση, και
  - μερικές από τις δυσκολίες ή τα εμπόδια που συναντάτε στο έργο σας ως εκπαιδευτές ενηλίκων.
- Ποιοι παράγοντες νομίζετε δημιουργούν αυτές τις δυσκολίες;
- Με ποιους τρόπους επιχειρήσατε να τις αντιμετωπίσετε;

Δομή Εργαστηρίου

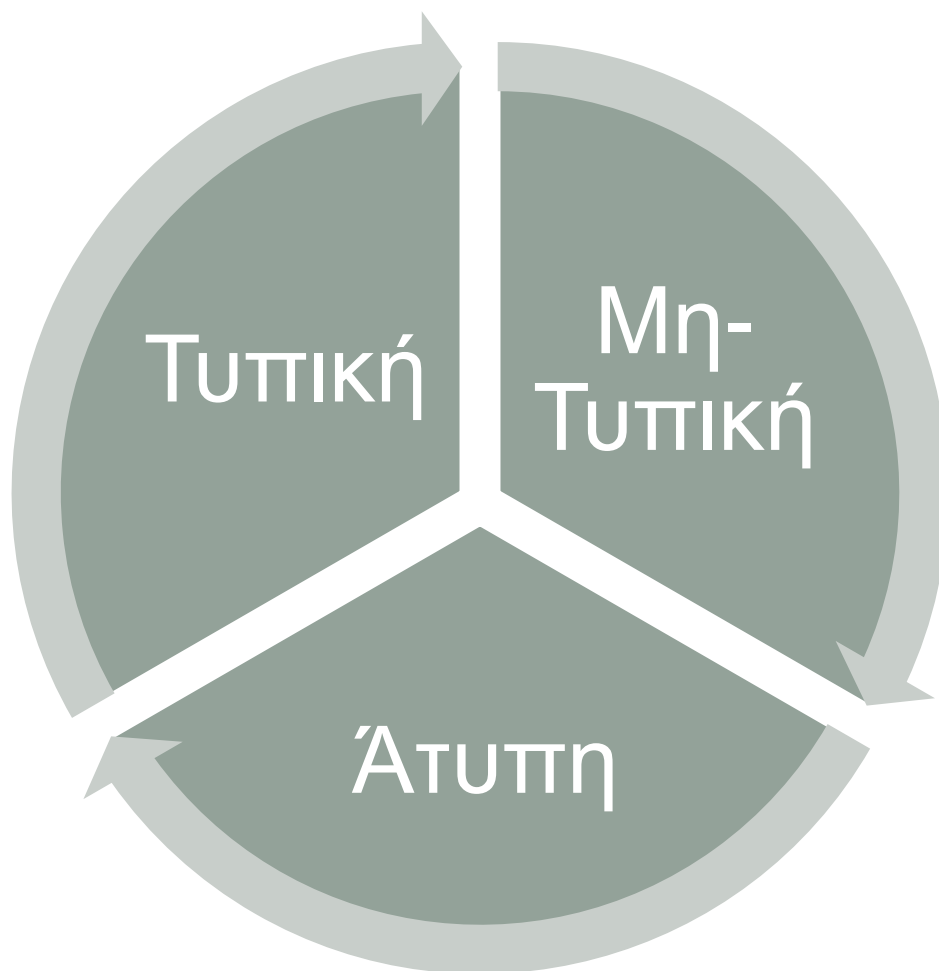
- Βασικές Έννοιες και Αρχές στην Εκπαίδευση Ενηλίκων
  - Ο ενήλικας εκπαιδευόμενος
  - Κίνητρα για μάθηση
  - Εμπόδια στη μάθηση
- Βασικές Δεξιότητες Επικοινωνίας
  - Είδη Ερωτήσεων, Ακρόαση, Παράφραση, Ανατροφοδότηση.
  - Η δυναμική της ομάδας στην εκπαίδευση
- Ενεργητικές Εκπαιδευτικές Τεχνικές
- Μορφές Αξιολόγησης

Ορισμός « Εκπαίδευσης Ενηλίκων»

«Η Εκπαίδευση Ενηλίκων αφορά οποιαδήποτε **μαθησιακή δραστηριότητα ή πρόγραμμα** σκόπιμα σχεδιασμένο από κάποιον εκπαιδευτικό φορέα, **για να ικανοποιήσει οποιαδήποτε ανάγκη κατάρτισης ή ενδιαφέρον** που ενδέχεται να πραγματοποιηθεί σε οποιοδήποτε στάδιο της ζωής ενός ανθρώπου που έχει **υπερβεί την ηλικία της υποχρεωτικής εκπαίδευσης** και η κύρια δραστηριότητά του δεν είναι πλέον η εκπαίδευση.

Η «σφαίρα» της, επομένως, καλύπτει **μη επαγγελματικές, επαγγελματικές, γενικές, τυπικές και μη τυπικές σπουδές**, καθώς επίσης και την εκπαίδευση που έχει συλλογικό κοινωνικό σκοπό» (ΟΟΣΑ, 1977 στο Rogers, 1999, 55).

Εκπαίδευση Ενηλίκων

Οργάνωση Προγράμματος Εκπαίδευσης Ενηλίκων (Rogers, 1999)

Δραστηριότητα 2^η

Χαρακτηριστικά ενήλικων εκπαιδευομένων (Κόκκος, 2005)

- Έρχονται στην εκπαίδευση με συγκεκριμένους στόχους.

Ποιοι είναι αυτοί οι στόχοι για
τους δικούς σας
εκπαιδευομένους;

- Έχουν ευρύ φάσμα εμπειριών.

Σύμφωνα με την Polson (1993), αυτό αποτελεί ταυτόχρονα **όφελος**, αλλά και **εμπόδιο** στην εκπαιδευτική διεργασία.

Γιατί νομίζετε; Μπορείτε να σκεφτείτε
δικά σας παραδείγματα;

Χαρακτηριστικά ενήλικων εκπαιδευομένων (Κόκκος, 2005)

- Έχουν αποκρυσταλλώσει τους αποδοτικότερους για τους ίδιους τρόπους μάθησης. Σημαντικό να αξιοποιούνται ποικίλοι μαθησιακοί μέθοδοι.
- Αντιμετωπίζουν εμπόδια στη μάθηση.
- Αναπτύσσουν μηχανισμούς άμυνας και παραίτησης.

Δραστηριότητα 4&5
(φύλλο εργασίας 1)

Κακή Οργάνωση του Εκπαιδευτικού Προγράμματος

Εξωτερικά Εμπόδια, π.χ. άλλοι κοινωνικοί ρόλοι των εκπαιδευομένων.

Εσωτερικά Εμπόδια, π.χ. προσωπικές αξίες, αυτοπεποίθηση, αυτοεικόνα κ.ο.κ.

Πιο συγκεκριμένα, τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν οι ενήλικες εκπαιδευόμενοι, ταξινομούνται σε εμπόδια (Cross, 1981):

Που αφορούν στις καταστάσεις ζωής (situational) του ενήλικα εκπαιδευομένου, π.χ. φροντίδα παιδιών, ανεπαρκές εισόδημα κ.ά. Συγκεκριμένα, περιλαμβάνουν τους φυσικούς ή περιβαλλοντικούς παράγοντες, σχέσεις με εκπαιδευτές και εκπαιδευόμενους, και αυτά που απορρέουν από τους κοινωνικούς ρόλους.

Που συνδέονται με την εκπαιδευτική διεργασία / εμπειρία (situational), π.χ. οργάνωση προγράμματος οργανωτικές ανεπάρκειες, χώρος διεξαγωγής κ.ά.

Προδιάθεσης (dispositional) π.χ. στάσεις, αντιλήψεις, εμπειρίες εκπαιδευομένων και ψυχολογικούς παράγοντες (χαμηλή αυτοεκτίμηση, άγχος κ.ά.)

Κίνητρα εκπαιδευομένων για συμμετοχή στα επιμορφωτικά μαθήματα (Lieb, 1991) στο Παρόντος)

Συμπληρώστε τον πίνακα που ακολουθεί:

Κίνητρο	Παράδειγμα	Επίδραση στη Μαθησιακή Διεργασία
Σύναψη κοινωνικών σχέσεων		
Εξωτερικές προσδοκίες		
Κοινωνική προσφορά		
Προσωπική εξέλιξη		
Αποφυγή της ρουτίνας		
Ενδιαφέρον για τη γνώση		

Ανδραγωγική Θεωρία

(Knowles, 1970 στο Αθανασίου, Μπαλντούκα & Παναούρα, 2014)

Αυτοαντίληψη	Ανάγκη ενηλίκων για αυτοκαθορισμό.
Απόθεμα εμπειριών και γνώσεων	Σημαντική η βιωματική μάθηση και η ενεργητική συμμετοχή των ενήλικων εκπαιδευομένων.
Καθοδηγούνται από τους στόχους που έχουν θέσει	Να συγκλίνουν οι προσωπικοί και εκπαιδευτικοί στόχοι.
Ετοιμότητα για μάθηση	Απαραίτητη η άμεση εφαρμογή της γνώσης.
Προσανατολισμός στη μάθηση	Έμφαση σε δεξιότητες που αξιοποιούνται στην καθημερινότητα και όχι σε αφηρημένες έννοιες.
Κίνητρα Μάθησης	Εσωτερικά vs. Εξωτερικά Κίνητρα.

Συνοψίζοντας... οι προϋποθέσεις αποτελεσματικής εκπαίδευσης ενηλίκων (Κόκκος, 2005,95)

1. Εθελοντικός Χαρακτήρας της Εκπαίδευσης.
2. Αποσαφηνίζονται οι εκπαιδευτικοί στόχοι.
3. Άρτιο οργανωμένο εκπαιδευτικό πρόγραμμα.
4. Άμεση σχέση περιεχομένου με ανάγκες των εκπαιδευομένων.
5. Λαμβάνονται υπόψη οι προτιμώμενοι τρόποι μάθησης.
6. Ενθαρρύνεται η ενεργητική συμμετοχή.
7. Αντιμετωπίζονται τα εμπόδια στη μάθηση.
8. Διαμορφώνεται μαθησιακό κλίμα – ομαδικότητα, σεβασμός, επικοινωνία.

ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

στην Εκπαίδευση Ενηλίκων

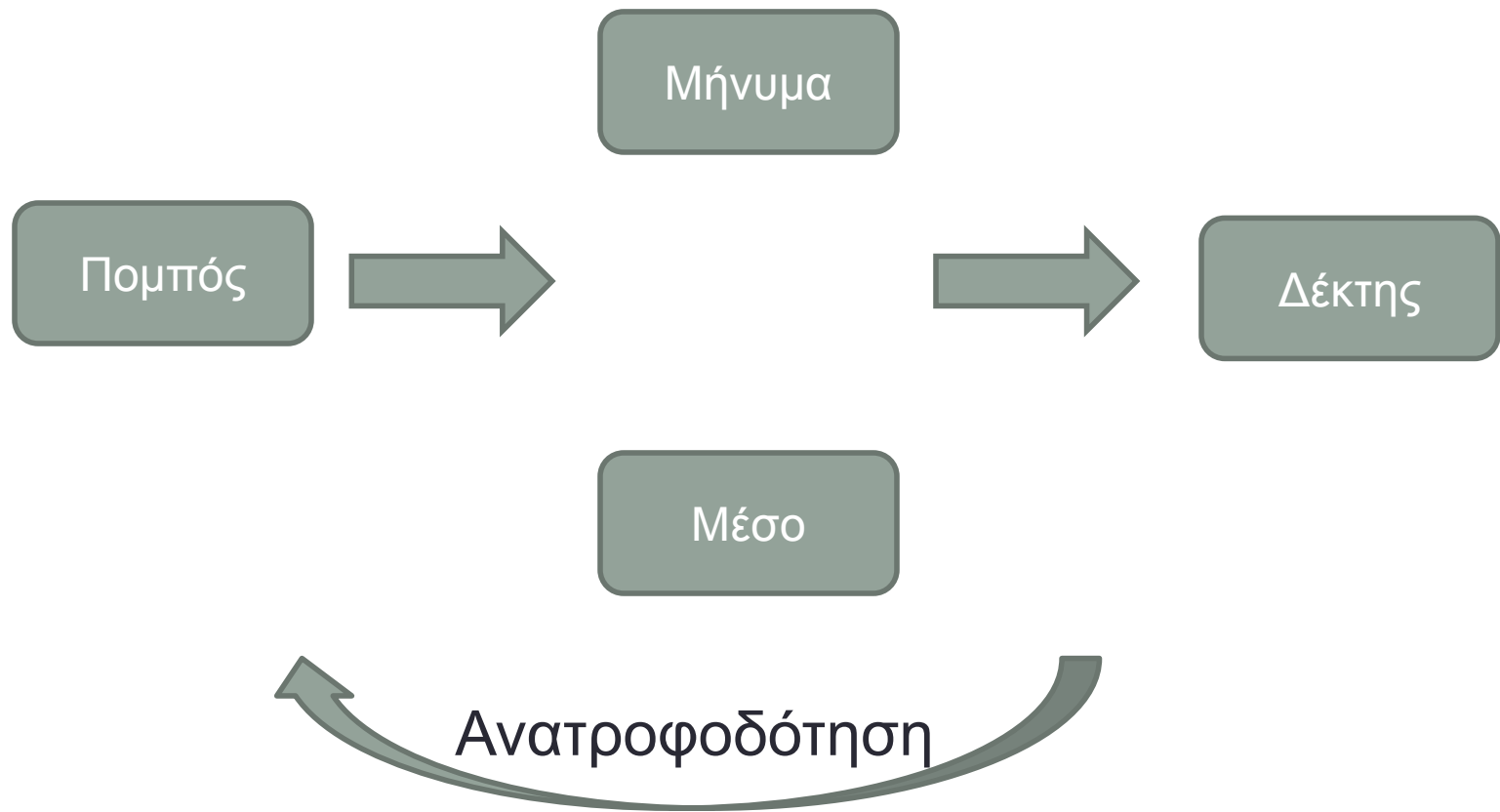
**“Tell me and I’ll forget.
Show me and I might remember.
Involve me and I will understand”**

Benjamin Franklin

Ορισμός Επικοινωνίας

«η τέχνη της αποτελεσματικής ανταλλαγής πληροφοριών, η οποία ολοκληρώνεται με την εδραίωση κατανόησης ανάμεσα σε δύο η περισσότερα άτομα, ανάμεσα σε ένα άτομο και μίαν ομάδα, ή ανάμεσα σε δύο ή περισσότερες ομάδες» (Πιπερόπουλος, 1996, στο Κανδυλάκη, 2004, 37)

Φάσεις της Επικοινωνίας

Ανατροφοδότηση (Feedback)

Η ανατροφοδότηση συμβάλλει στην επίλυση των προβλημάτων που προέρχονται από τα εμπόδια στην επικοινωνία, ή από ανεπαρκή κωδικοποίηση του μηνύματος ή αποκωδικοποίηση ή λανθασμένη μεταφορά. Για παράδειγμα, ο Α στέλνει ένα μήνυμα στον Β και ο Β το δέχεται. Είναι, όμως, σίγουρο ότι ο Β εισέπραξε αυτό ακριβώς το μήνυμα που σκόπευε να στείλει ο Α;»

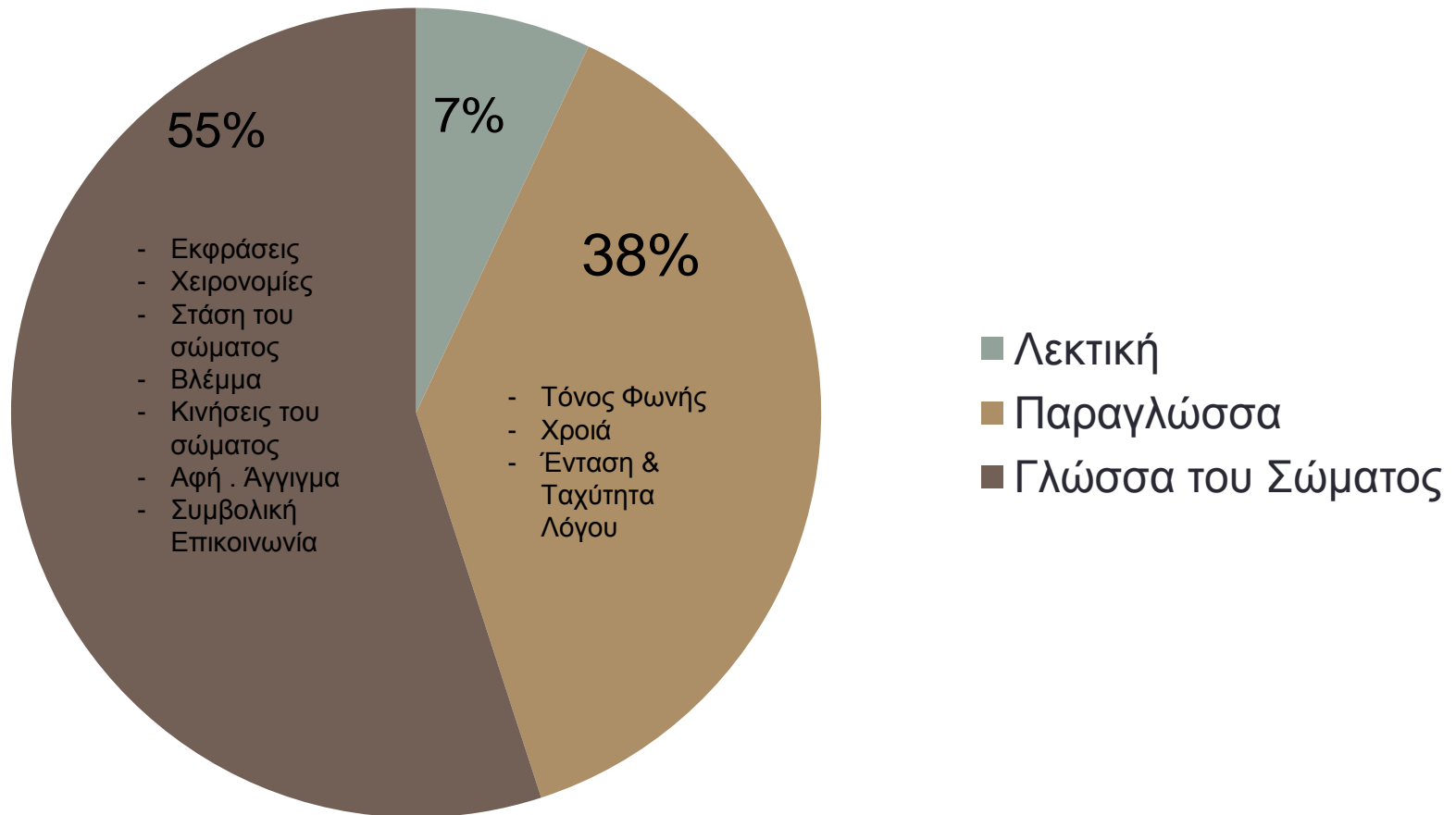
Δραστηριότητα 7

Σκεφθείτε μία διάλεξη που κάνατε στους εκπαιδευόμενους σας. Ποιες μορφές ανατροφοδότησης εντοπίσατε από τους εκπαιδευόμενους (λεκτικές και μη-λεκτικές); Τι μήνυμα, ενδεχομένως, να σας στέλνει ένας εκπαιδευόμενος που, ενώ μιλάτε, παίζει με το κινητό ή ένας άλλος που κρατά σημειώσεις κ.ο.κ.; Λαμβάνετε υπόψη αυτές τις μορφές ανατροφοδότησης; Εάν ναι, πώς εσείς διαφοροποιείτε το μάθημα;

Λεκτική και Μη-Λεκτική Επικοινωνία

Επικοινωνία

Ανοικτές – Κλειστές Ερωτήσεις

Δραστηριότητα 8

Κλειστές Ερωτήσεις	Ανοικτές Ερωτήσεις
Πέρασες καλά; / Σου άρεσε το έργο;	Πώς πέρασες; / Πώς σου φάνηκε το έργο;
Θα ήταν πιο ενδιαφέρον το μάθημα εάν χρησιμοποιούσα περισσότερες βιωματικές ασκήσεις;	
Βρήκατε ενδιαφέρον το σημερινό μάθημα;	
Νομίζεις θα σε βοηθούσε εάν άλλαζες ομάδα;	

Προσεκτική Ακρόαση / Παρακολούθηση

Η προσεκτική ακρόαση αναφέρεται, σύμφωνα με τη Δημοπούλου (2011, 213), «στην πολιτισμικά-κοινωνικά αρμόζουσα λεκτική και μη-λεκτική συμπεριφορά του ακροατή», η οποία δείχνει στον ομιλητή ότι πραγματικά βρίσκεσαι μαζί του και ότι ενδιαφέρεσαι να ακούσεις αυτά που έχει να πει. Η προσεκτική ακρόαση κατά τους Ivey, Gluckstern και Ivey (1996) αποτελείται από τις ακόλουθες τέσσερις διαστάσεις:

- **Την οπτική επαφή:** η προσήλωση του βλέμματος στο άτομο που μιλά.
- **Τη γλώσσα του σώματος:** η οποία επικοινωνεί στον άλλο ότι είμαστε έτοιμοι να τον ακούσουμε.
- **Το φωνητικό ύφος:** ο τόνος , ο ρυθμός , η χροιά και η ένταση της φωνής μας υποδηλώνει, εάν πραγματικά ακούμε ή όχι αυτόν που μιλά.
- **Η λεκτική ακολουθία:** η ικανότητα να παραμένουμε στο θέμα, το οποίο αναπτύσσει ο ομιλητής, χωρίς να διακόπτουμε ή/και να μας απασχολεί το τι θα πρέπει να απαντήσουμε.

Ενεργητική Ακρόαση (Active Listening)

Η ενεργητική ακρόαση απαιτεί **μια λεκτική, συνήθως προφορική αλληλεπίδραση** με τον ομιλητή βασισμένη στην προσεκτική παρακολούθηση των όσων λέει το άτομο και όσων το άτομο εκφράζει μέσα από τη μη-λεκτική του επικοινωνία. Η ενεργός ακρόαση περιλαμβάνει συγκεκριμένες τεχνικές για να **επιβεβαιώσετε** στον ομιλητή ότι έχετε κατανοήσει αυτά που σας είπε.

Δύο τέτοιες δεξιότητες είναι η **παράφραση** και η **αντανάκλαση συναισθημάτων**.

Παράφραση

Μέσα από την παράφραση ο ακροατής επαναδιατυπώνει και ανατροφοδοτεί το άτομο-ομιλητή με την ουσία των πληροφοριών που έχει δώσει.

Παράδειγμα:

- Α: «Αγχώνομαι πολύ για το τι κάνουν τα παιδιά όσες ώρες βρίσκομαι στο μάθημα. Γνωρίζω ότι είναι με τον σύζυγό μου, αλλά και πάλι ανησυχώ ότι δεν θα μπορέσει να χειριστεί μίαν απρόσμενη κατάσταση».
- Β: «Αν και τα παιδιά σας βρίσκονται με το σύζυγό σας, ανησυχείτε κατά πόσο θα μπορέσει να διαχειριστεί κάτι απρόοπτο, που μπορεί να συμβεί» (παράφραση).

Αντανάκλαση Συναισθήματος

Η αντανάκλαση συναισθήματος - σε αντίθεση με την παράφραση που χρησιμοποιείται, για να αποδώσει στο άτομο το περιεχόμενο των όσων είπε - χρησιμοποιείται για να **«αντανεκλάσει τα συναισθηματικά στοιχεία που ενυπάρχουν στις εκφράσεις του ομιλητή»** (Μαλικιώση – Λοΐζου, 1998, 359).

Παράδειγμα:

A: «Δεν γνωρίζω γιατί συνεχίζω να προσπαθώ. Αφού, όσο και αν προσπαθήσω, δεν πρόκειται να βρω εργασία»

B: «Αισθάνεσαι απογοητευμένος, επειδή είναι πολύ δύσκολο να βρεις εργασία» (αντανάκλαση συναισθήματος).

Απαντήστε χρησιμοποιώντας την:

αντανάκλαση συναισθήματος

«Δεν μπορώ να αποφασίσω εάν θα συνεχίσω ή όχι τα μαθήματα. Αν και τα απολαμβάνω, χρειάζεται να αφιερώνω περισσότερο χρόνο από ότι είχα αρχικά υπολογίσει».

Η δική σας απάντηση:

Απαντήστε χρησιμοποιώντας την:

Παράφραση

«Δεν νοιώθω ότι ανήκω στην ομάδα. Είμαι πολύ μεγαλύτερος από τους υπόλοιπους εκπαιδευμένους και με απομονώνουν».

Η δική σας απάντηση:

Κυκλώστε τη σωστή απάντηση – ενεργητικής ακρόασης

«Δεν πιστεύω ότι πρέπει να κάνω ολόκληρη την εργασία από την αρχή. Πραγματικά δούλεψα σκληρά γι' αυτήν και τώρα πρέπει να ξεκινήσω από την αρχή».

A. Δεν είναι τόσο άσχημα τα πράγματα. Οι περισσότεροι άνθρωποι ανακαλύπτουν ότι πρέπει να ξανακάνουν τις εργασίες τους 2-3 φορές πριν τις παραδώσουν.

B. Και λοιπόν; Αυτή είναι η δουλειά σου.

Γ. Θα πρέπει να χαιρέσαι που το μόνο που πρέπει να κάνεις είναι να την ξαναγράψεις. Οι υπόλοιποι πρέπει να τα κάνουν όλα από την αρχή.

Δ. Πρέπει να ξαναγράψεις την εργασία πάνω στην οποία δούλευες τις τελευταίες τρεις εβδομάδες. Ακούγεσαι πραγματικά θυμωμένος και απελπισμένος.

Εμπόδια στην Επικοινωνία

Αποφεύγετε τη χρήση των ακολούθων:

- Διαταγή: «Πρέπει να σταματήσεις να το κάνεις».
- Απειλή / προειδοποίηση: «Εάν δεν το κάνεις, τότε...».
- Ηθικοπλαστικό ύφος : «Πρέπει να σέβεσαι τους μεγαλύτερους σου».
- Δασκαλίστικο ύφος: «Η ειλικρίνεια είναι η καλύτερη πολιτική».
- Άμεση συμβουλή: «Γιατί δεν...;».
- Κριτική: «Δεν νομίζεις ότι ήταν λάθος αυτό που έκανες;».
- Καθησυχαστικός τόνος: «Μην ανησυχείς. Όλα θα πάνε καλά».
- Διακοπές: Μιλάς περισσότερο ή διακόπτεις τον άλλον.
- Ελαχιστοποίηση των συναισθημάτων / του προβλήματος: «Όλοι νοιώθουν έτσι» ή «Όταν θα μεγαλώσεις θα δεις ότι αυτό δεν είναι τίποτα».
- Παρατήρηση αντί χρήση της αντικειμενικής ή/και υποκειμενικής ανατροφοδότησης: «Δεν μου αρέσει αυτή η συμπεριφορά»

Εμπόδια στην Επικοινωνία

Άλλοι παράγοντες που συνιστούν εμπόδια στην επικοινωνία είναι:

- Στερεότυπα συμπεριφοράς – απόδοση «ετικέτας» – χαμηλές προσδοκίες.
- Λανθασμένη υπόθεση μηνύματος – δεν γίνεται χρήση της ανατροφοδότησης.
- Εμπόδια επικοινωνίας που ανάγονται : στην προσωπικότητα του ατόμου, την ηλικιακή φάση ανάπτυξης και την ακούσια συμμετοχή του ατόμου στην εκπαίδευση.
- Ροή λεκτικού περιεχόμενου και αυταρχικό προσωπικό στιλ επικοινωνίας.
- Συχνές διακοπές.
- Άμυνες και αξίες του εκπαιδευτή π.χ. μη αποδοχή συγκεκριμένων συμπεριφορών ή/και ομάδων
- Το φυσικό περιβάλλον της τάξης (Δημοπούλου, 2011).

Μαθησιακές Ομάδες Ενηλίκων

- Ομάδα: «κάτι περισσότερο από συνάθροιση ατόμων. Έχει ξεχωριστή οντότητα, είναι από μόνη της ένα όλο» Rogers, 1999, 195.
- Ομάδα ορίζεται ως μια συνάθροιση ατόμων στην οποία κάθε άτομο έχει συνείδηση της παρουσίας των άλλων, αλληλεπιδρά με τους άλλους, δέχεται ότι έχει δικαιώματα και υποχρεώσεις ως μέλος αυτής, μοιράζεται μια κοινή ταυτότητα, ενώ παράλληλα βιώνει κάποια μορφή εξάρτησης από τους άλλους για μια συγκεκριμένη χρονική περίοδο (Τσιμπουκλή, 2012, 16).

Ομοιογενής vs Ανομοιογενής Ομάδα
Ποια τα χαρακτηριστικά των δικών σας
εκπαιδευομένων;

Ομάδα ενήλικων εκπαιδευομένων

Δραστηριότητα 10 – Φύλλο
Εργασίας 2

Πιθανοί ρόλοι εκπαιδευομένων στην ομάδα: (Rogers, 1999)

Συμπληρώστε τον πίνακα:

Ρόλος	Περιγραφή	Επιπτώσεις στην Ομάδα	Τρόποι Χειρισμού
Επίμονος ομιλητής			
Ο Μονομανής			
Το Ποντίκι			
Ο εναλλακτικός ειδικός			

Στρατηγικές για συνεκτικότητα στην ομάδα (Τσιμπουκλή, 2012).

- Διάταξη θέσεων (π.χ. κυκλική, σε Π)
- Προσδοκίες και Κανόνες της Ομάδας
- Αίσθημα ασφάλειας και εμπιστοσύνης (πώς το διασφαλίζετε αυτό στην τάξη σας;).
- Εργασίες σε μικρότερες ομάδες

Στην εκπαιδευτική σας ομάδα έχετε έναν εκπαιδευόμενο ο οποίος είναι ιδιαίτερα επιθετικός. Στην τελευταία συνάντηση μάλιστα δήλωσε ανοικτά σε όλη την ομάδα ότι έχει βαρεθεί το πρόγραμμα, γιατί δεν μαθαίνει τίποτα που θα του είναι χρήσιμο. Γράψετε τι θα απαντούσατε.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΚΑΤΑΛΛΗΛΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΕΝΗΛΙΚΩΝ

---

*The role of the teacher is to
create the conditions for
invention rather than provide
ready-made knowledge.*

- Seymour Papert

Η εναρκτήρια συνάντηση

- Σημασία

Στάδια:

1. Γνωριμία μελών – ασκήσεις για σπάσιμο πάγου.
2. Εντοπισμός εκπαιδευτικών αναγκών.
3. Δημιουργία του μαθησιακού συμβολαίου.

1. Γνωριμία Μελών (ice – breaking exercises)

- Αυτοπαρουσίαση
- Αλυσίδα
- Skittles
- Πρωτοσέλιδο Εφημερίδας / Προσωπικό cd
- 2 Αλήθειες, 1 Ψέμα

2. Εντοπισμός Εκπαιδευτικών Αναγκών

- Πριν την έναρξη της εκπαίδευσης
- Κατά την εναρκτήρια συνάντηση
- Σε μορφή συζήτησης ή συμπλήρωσης ερωτηματολογίου

Παράδειγμα

Ζητήστε από το κάθε άτομο να γράψει σε μία κόλλα χαρτί γιατί έχει έρθει στην ομάδα και ποιο στόχο έχει ολοκληρώνοντας το πρόγραμμα. Γράψετε και εσείς το δικό σας χαρτί. Φυλάξτε αυτά τα χαρτιά σε ένα κουτί και συμφωνήστε με τα άτομα ότι θα τα ξανανοίξετε στο τέλος των συναντήσεων. Την τελευταία μέρα των συναντήσεων, ζητήστε και πάλι τη συμπλήρωση αντίστοιχου χαρτιού με σκέψεις και εμπειρίες και ο καθένας θα το κάνει σε αντιδιαστολή με το πρώτο σημείωμα που είχε φτιάξει.

3. Μαθησιακό Συμβόλαιο

Περιλαμβάνει:

- τη διάγνωση των αναγκών των εκπαιδευομένων, }
- τον ορισμό των στόχων του προγράμματος, }
- τον εντοπισμό των μεθόδων μάθησης,
- τον προσδιορισμό των **κανόνων λειτουργίας** της ομάδας, και
- την αξιολόγηση της ατομικής και ομαδικής εξέλιξης.

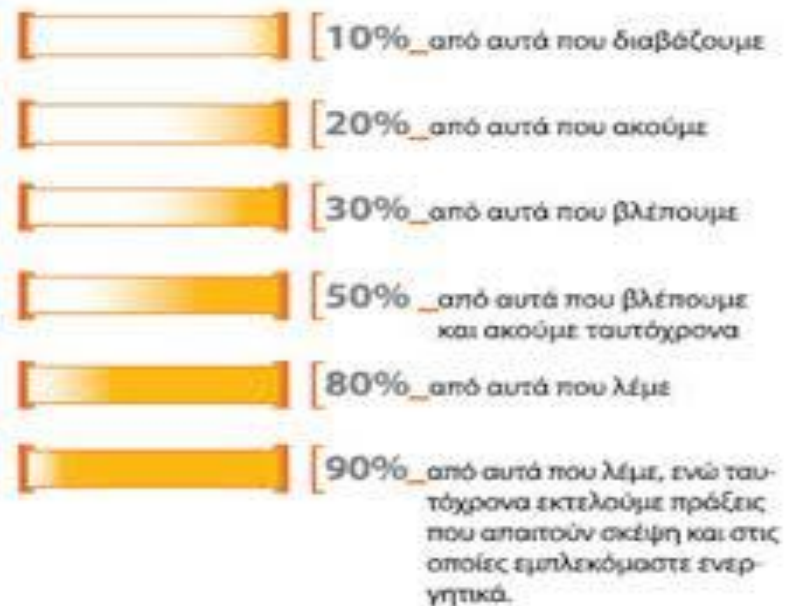
Το συμβόλαιο πρέπει να συνδιαμορφωθεί, για να τυγχάνει του απαιτούμενου σεβασμού.

3. Δασκαλοκεντρικές vs. Ενεργητικές Εκπαιδευτικές Τεχνικές

Συμπληρώστε στον πίνακα τις εκπαιδευτικές τεχνικές που χρησιμοποιείτε. Κατατάξετέ τις σε Δασκαλοκεντρικές και σε Ενεργητικές.

Δασκαλοκεντρική	Ενεργητική

Μαθαίνουμε (P. Muchielli):

Σχεδιασμός Διδακτικής Ενότητας – Στάδια

(Λευθεριώτου, Π.).

1. Μελέτη και αξιοποίηση στοιχείων
2. Διατύπωση διδακτικών στόχων (γνώσεις, δεξιότητες, στάσεις).
3. Καθορισμός και οργάνωση περιεχόμενου.
4. Επιλογή εκπαιδευτικών τεχνικών.
5. Σχεδιασμός αξιολόγησης και αξιολόγηση.

Μορφές Αξιολόγησης Εκπαιδευομένων (στο Αθανασίου, Μπαλντούκας και Παναούρα, 2014)

Είδος Αξιολόγησης	Περιγραφή
Παρατήρηση από τον εκπαιδευτικό.	Πώς ανταποκρίνονται οι εκπαιδευόμενοι στην εκπαιδευτική διαδικασία;
Εκπόνηση ατομικής ή ομαδικής εργασίας από τους εκπαιδευομένους.	Π.χ. ανάλυση περίπτωσης, εφαρμογή εννοιών σε πραγματικές καταστάσεις.
Τήρηση Αναστοχαστικού Ημερολογίου από τους εκπαιδευομένους.	Αναλύονται η πορεία μάθησής τους, οι δυσκολίες / εμπόδια στη μάθηση, αυτοαξιολόγηση κ.ά.
Φάκελος επιλεγμένων εργασιών (portfolio).	Μπορεί να παρουσιαστεί από τον εκπαιδευόμενο (π.χ. σε μορφή έκθεσης).
Φύλλο Εργασίας / Ερωτηματολόγιο.	Χρησιμοποιείται στο τέλος μιας εκπαιδευτικής ενότητας / δραστηριότητας, με ανοικτές και κλειστές ερωτήσεις.

Αξιολόγηση του εκπαιδευτή

Με απλά λόγια, πώς γνωρίζετε ότι αυτό που κάνετε είναι αποτελεσματικό;

ΔΙΑΜΟΡΦΩΤΙΚΗ
ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

ΤΕΛΙΚΗ
ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Ο εκπαιδευτής ενηλίκων

Δραστηριότητα!!!

Σκεφθείτε μια πρόσφατη εκπαίδευση, στην οποία συμμετείχατε ως εκπαιδευόμενοι. Καταγράψετε:

- Θετικές ιδιότητες του εκπαιδευτή (λεκτική, μη-λεκτική επικοινωνία κ.ά.)
- Αρνητικές ιδιότητες του εκπαιδευτή
- Το φυσικό περιβάλλον της εκπαίδευσης (χώρος, εξοπλισμός)
- Περιεχόμενο της εκπαίδευσης.

**«Δεν μπορούμε να
διδάξουμε τίποτα
τους ανθρώπους.
Μπορούμε μόνο να
τους βοηθήσουμε να
το ανακαλύψουν μέσα
στον εαυτό τους».**

Γαλιλαίος (1564- 1642)

Βιβλιογραφία

Αθανασίου, Α., Μπαλντούκας, Α., & Παναούρα, Ρ. (2014). Εγχειρίδιο προς εκπαιδευτές ενηλίκων. Εκδ. Πανεπιστήμιο Frederick, από

http://www.moec.gov.cy/aethee/synedria/2014_teliko/2014_06_26_handbook_greek.pdf

Κόκκος, Α. (2005). Εκπαίδευση Ενηλίκων: Ανιχνεύοντας το πεδίο. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Μαλικιώση-Λοΐζου, Μ. (1998). Συμβουλευτική ψυχολογία. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Rogers, A. (1999). Η Εκπαίδευση Ενηλίκων (μτφ. Μ. Παπαδοπούλου & Μ. Τόμπρου). Αθήνα: Εκδ. Μεταίχμιο.

Τσιμπουκλή, Α. (2012). Δυναμική ομάδας και επικοινωνίας στην Εκπαίδευση Ενηλίκων. ΙΝΕ-ΓΣΣΕ